

Дем'янюк Станіслав Олександрович,
аспірант кафедри загальнонотееоретичного правознавства
та публічного права факультету правничих наук
Національного університету
«Киево-Могилянська академія»

РЕФОРМА ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПОРТУ: ПЕРЕДУМОВИ ТА ВИКЛИКИ

Від початку існування людства змагальний аспект по-сідав визначне місце у житті людини. Потреба у самозбе-реженні та низка інших інстинктів виокремили у житті первісних людей такі змагальні процеси, як полювання, захоплення нових територій, винаходи нових знарядь праці тощо. Проте з часом ті примітивні змагальні процеси, що були притаманні людям, які проживали у первісних общинах, знайшли своє вираження у більш розвине-ному вигляді суспільних відносин – спорті. Цей суспіль-ний феномен не стояв на місці і швидко розвивався, що своєю чергою привело до виникнення професійного спорту і створення Олімпійських ігор, які було започатко-вано в Греції у 776 р. до н. е.¹ Від того часу ця галузь спор-ту постійно розвивалася і набула низку нових рис, які зробили її орієнтованою на прибуток, на противагу про-стій фізичній активності або змагальності, притаманним спорту в широкому розумінні. Власне, найкращим індика-тором таких змін є прибуток світової спортивної індустрії, який за оцінками Організації економічного співробітни-

27

¹ The Games | The Real Story of the Ancient Olympic Games – Penn Museum. URL: <https://www.penn.museum/sites/olympics/olympicorigins.shtml> (дата звернення: 29.01.2024).

цтва та розвитку у 2022 р. становив 486 мільярдів доларів США ².

В Україні професійний спорт розвинутий набагато менше, ніж у, наприклад, США чи країнах Європи. Однак ця галузь існує, розвивається і, навіть попри війну, генерує прибутки ³, що, як не крути, є однією з найважливіших ознак професійного спорту ⁴. Втім, на противагу перспективності цієї сфери, законодавство не встановлює належного регулювання відносин, що можуть виникати внаслідок діяльності, пов'язаної із професійним спортом. Через це маємо ситуацію, за якої ця сфера нібито функціонує, але робить це на противагу законодавству, а не «завдяки» йому. Для того щоб уникнути подальшого розвитку такої ситуації і можливого занепаду професійного спорту в найближчому майбутньому, слід звернути увагу на можливість для реформування нормативно-правового регулювання професійного спорту в Україні.

28 Розмови про реформування спорту загалом тривають достатньо давно ⁵. Це не дивно, оскільки основний нор-

² Competition and Professional Sports | OECD Competition Policy Roundtable Background Note. URL: <https://www.oecd.org/daf/competition/competition-and-professional-sport-2023.pdf> (дата звернення: 29.01.2024).

³ UA-Football. Майже 6 мільярдів гривень. У Шахтарі відзвітували про доходи за сезон. UA-Футбол. URL: https://www.ua-football.com/ua/ukrainian/high/16970064_22-mayzhe-6-milyardiv-griven-u-shahitari-vidzvituvani-pro-dohodi-za-sezon.html (дата звернення: 29.01.2024).

⁴ Гаврилін В., Мердов С., Білобров В. Професійний спорт: проблеми визначення та законодавчого регулювання. *Правовий часопис Донбасу*. 2017. № 3–4 (61). С. 102–107. URL: https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2338_44.pdf (дата звернення: 29.01.2024).

⁵ Медведенко С. Реформувати не можна залишити: які зміни потрібні українському спорту. *Українська правда*. URL: <https://www.pravda.com.ua/columns/2019/08/2/7222591/> (дата звернення: 29.01.2024).

мативно-правовий акт у сфері спорту — Закон України «Про фізичну культуру і спорт» — було ухвалено у далекому 1993 році ⁶, відтоді він не зазнав жодних кардинальних змін у частині регулювання спорту як соціального явища ⁷. Навіть затвердження в 2004 р. Національної доктрини розвитку фізичної культури і спорту, в якій було здійснено спробу адаптувати систему українського спорту до світових реалій (через створення пірамідальних спортивних систем, залучення людей до масового спорту, фінансування окремих спортивних напрямів із допомогою професійного спорту) ⁸, не привело до жодних якісних покращень у нормативно-правовому регулюванні спорту. Додатково до цього бачимо, що законодавство в частині професійного спорту базується на досвіді країн із пострадянської орбіти ⁹. Тож обставини такі, що останні 20 років нормативно-правове регулювання професійного спорту перебуває у глибокому занепаді.

З огляду на окреслений стан справ у професійному спорті, є такі передумови для реформування нормативно-правового регулювання професійного спорту:

- 1) здійснення тлумачення понять «спорт» і «професійний спорт»;

⁶ Про фізичну культуру і спорт: Закон України від 24.12.1993 р. № 3808-XII: станом на 1 січ. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3808-12#Text> (дата звернення: 29.01.2024).

⁷ Як змінювався Закон про спорт? *U.Sport*. URL: <https://usport.info/2022/08/sports-act/> (дата звернення: 29.01.2024).

⁸ Про Національну доктрину розвитку фізичної культури і спорту: Указ Президента України від 28.09.2004 р. № 1148/2004: станом на 20 листоп. 2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1148/2004#Text> (дата звернення: 29.01.2024).

⁹ Туряниця О. «Професійний спорт» як конституційно-правова категорія. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2020. Серія ПРАВО, № 60. С. 29–32. <https://doi.org/10.32782/2307-3322/2020.60.5>.

- 2) визначення теоретичних засад нормативно-правового регулювання професійного спорту на основі аналізу законодавства країн із розвинутою галуззю професійного спорту (США та країни ЄС);
- 3) підготовка пропозицій щодо адаптації українського законодавства на основі встановлених теоретичних засад та з урахуванням національних культурно-правових особливостей правової системи України.

Після ґрунтовної теоретичної та практичної роботи у сфері нормативно-правового регулювання професійного спорту можна здійснювати реформування професійного спорту згідно з отриманими результатами. У процесі роботи над зазначеними вище питаннями можуть постати різноманітні виклики, серед яких варто окреслити ті, що очевидні станом на зараз:

- 1) недовіра до судової системи України та потенційна неспроможність судових інституцій надавати експертну оцінку питань, пов'язаних із регулюванням професійного спорту;
- 2) незрозуміння того, що професійний спорт — це бізнес-проект, який має бути прибутковим, а отже і потенційні проблеми з упровадженням комерційно-підтверджених механізмів на основі досвіду інших держав;
- 3) нерозвиненість правосвідомості громадян, які будуть залучені до сфери професійного спорту, та їх неспроможність сприймати правові механізми, які буде запозичено з інших правових систем та адаптовано до українських реалій.

Підсумовуючи, зазначимо, що наразі український професійний спорт перебуває у стані стагнації, яку спричинено зокрема і низьким рівнем нормативно-правового регулювання відносин, що виникають у цій сфері. Для того щоб здійснити реформу професійного спорту, перш за все потрібно дати тлумачення понять «спорт» і «професійний спорт», а також на основі аналізу законодавства

інших країн встановити теоретичні засади нормативно-правового регулювання професійного спорту в рамках розуміння цього поняття, встановленого шляхом його інтерпретації. Після цього слід підготувати пропозиції щодо адаптації нормативно-правового регулювання професійного спорту з огляду на загальновизнані світові практики. Найпевніше, всі зазначені вище кроки будуть супроводжуватися викликами для реформування професійного спорту, йдеться зокрема про потенційну неспроможність судових інституцій коректно застосовувати норми права щодо професійного спорту, брак усталеного підходу до професійного спорту як до комерційної діяльності та недовіру осіб, які ведуть діяльність у сфері професійного спорту, до нових механізмів, залучених з інших правових систем.